Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
De heer drs. W. Koolmees
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 00
fax 070-312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum *14 april 2021*
betreft *Vragen n.a.v. de kabinetsappreciatie groenboek vergrijzing (COM(2021)50)*
ons kenmerk *168712.01U*

Geachte heer Koolmees,

De leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 12 maart 2021 met de kabinetsappreciatie bij het groenboek over de vergrijzing (COM(2021)50). De leden van de fracties van het CDA, D66 en de PvdD wensen naar aanleiding daarvan enkele vragen te stellen. De leden van de CU-fractie sluiten zich aan bij de vragen van de D66-fractie.

Vragen van de leden van de CDA-fractie:
De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van zowel het groenboek vergrijzing, als van de appreciatie van de voorstellen door de Nederlandse regering. Een groenboek van de EU gaat vooraf aan een witboek waarin de concrete beleidsvoorstellen en voorstellen voor EU-richtlijnen en EU-verordeningen worden gedaan. Derhalve is het belangrijk dat regering en parlement vanaf het eerste moment worden meegenomen in de beoordeling van de voornemens.

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat een compliment voor de beantwoording door de regering op zijn plaats is. Enkele vragen willen zij nog stellen.

Ten aanzien van de beantwoording door de regering van vraag 11 (toereikend pensioen voor (voornamelijk) vrouwen die lange perioden van hun werkzame leven onbetaald werk (vaak zorgtaken) verrichten) zijn de leden van mening dat het zo kan zijn dat dit in Nederland goed geregeld is, maar deze leden vrezen dat dit tekortschiet wanneer het gaat om vrouwen die geen partner hebben. Wellicht is aanvulling in de beantwoording nodig.

De leden van de CDA-fractie overwegen dat in het antwoord op vraag 12 over de rol van het aanvullend pensioen de regering wellicht ook zou kunnen ingaan op de behandeling van de tweede pijler. Deze pijler wordt in Nederland aanzienlijk strikter behandeld. Deze leden constateren dat zowel de solvabiliteit als de rekenrente op Europees niveau wordt vastgesteld, maar dat ditin Nederland niet wordt geaccepteerd. Wat zou de regering aan de EU adviseren om te doen? Een aanpassing van Solvency II, of een aanpassing in Nederland?

De leden van de CDA-fractie vinden het antwoord van de regering op vraag 13 over ondersteunen van inspanningen van lidstaten om te zorgen voor het budgettair en financieel houdbaar houden van adequate en betaalbare gezondheidszorg en langdurige zorg in de vorm van preventie heel interessant. De regering vraagt de EU meer te doen in het kader van de gezondheidsbevordering door het normeren van vet, zout en suiker. Kan de regering aangegeven of een dergelijk voorstel voor Nederland gewenst is?

Tot slot concluderen de leden van de CDA-fractie ten aanzien van multigenerationeel wonen (vraag 17) dat dit in Nederland minder van belang is. Deze leden vragen of het niet goed zou zijn om deze vorm van samenleven ook in Nederland te stimuleren en geen wetgeving maar welervaringen op dit terrein te bundelen en in de praktijk te brengen?

Vragen van de leden van de D66-fractie:

De leden van de D66-fractie constateren dat het groenboek over de vergrijzing verschillende aspecten van een vergrijzende samenleving behandelt. Hierbij wordt het belang van intergenerationele solidariteit benoemd. De samenstelling van de bevolking verandert en brengt uitdagingen met zich mee voor de welvaartsstaat. Kunt u hierop reageren en aangeven hoe u de intergenerationele solidariteit wil borgen?

In de kabinetsreactie bij het groenboek staat: "*Met name jongeren zullen veel langer met de gevolgen van vergrijzing te maken krijgen en zullen bij het beleid ter zake dan ook goed betrokken moeten worden.*" De leden van de D66-fractie onderstrepen het belang om de toekomst mee te wegen. Bij beslissingen over vergrijzing dient de 'toekomststoel' te worden aangeschoven. Deze denkbeeldige stoel van toekomstige generaties heeft oog voor het effect van politieke beslissingen in de toekomst. kunt u aangeven op welke manier(en) u de jonge/toekomstige generaties wil betrekken binnen het vraagstuk van de vergrijzing?

Tot slot wordt er steeds vaker gedaan aan 'generatiedenken' en worden stereotypen opgeworpen over generaties. Denk hierbij aan het fenomeen *ageism*. Hoewel het groenboek hier nauwelijks aandacht aan besteedt, zien de leden van de D66-fractie ook het belang van het doorbreken van deze stereotypen over generaties voor een duurzame aanpak van de vergrijzing. Kunt u aangeven of u bekend bent met dit begrip en zo ja, welke stappen u onderneemt om dit tegen te gaan?

Vragen van de leden van de PvdD-fractie:

Gezonde levensstijl:
Het kabinet stelt in de appreciatie dat het Nederlandse beleid zich onder meer richt op het vergemakkelijken van gezonde keuzes zodat een gezonder en actiever leven wordt bevorderd. Het RIVM[1] concludeert dat openbaar vervoer reizigers meer lopen (+2000 stappen per dag) en een lagere BMI hebben dan autoforensen. Volgens Eurostat is binnen de Europese Unie het openbaar vervoer het

[1] https://www.rivm.nl/nieuws/gezondheidseffecten-van-reizen-met-auto-of-trein-in-woon-werkverkeer

duurste in Nederland, en is het OV bij ons 35% duurder dan het EU-gemiddelde. Tegelijkertijd hebben in Nederland volgens het CBS[2] OV reizigers een veel langere reistijd dan automobilisten. Volgens de Gezondheidsraad is het van belang om bewegen te integreren in het dagelijks leven.[3] De overheid heeft invloed op de infrastructuur (en daarmee de reistijd) en op de kosten van het reizen met het OV en de auto. Deze leden vragen het kabinet hoe het beleid op dat punt zich verhoudt tot wat het kabinet schrijft over het Nederlandse beleid gericht op het vergemakkelijken van gezonde keuzes. In sommige EU landen is het OV al gratis of zijn er plannen om het gratis te maken. Hoe kijkt het kabinet daar tegen aan vanuit het perspectief van het vergemakkelijken van gezonde keuzes? Klopt het dat dit jaar in Nederland 10% van de bestaande dienstregeling in het openbaar vervoer verdwijnt vanuit kostenoverwegingen en hoe past dat in het bevorderen van een gezonde levensstijl? De kabinetsappreciatie spreekt in het kader van levensstijl ook over het stimuleren en beschikbaar stellen van de gezonde voedselkeus vanaf jonge leeftijd. Deze leden vragen om een toelichting op "beschikbaar stellen". Klopt het dat voorlichting van leerlingen en hun ouders een belangrijk instrument is? Welk signaal geven volgens het kabinet de btw-tarieven en het aanbod in de horeca aan deze leerlingen en ouders, en in hoeverre denkt het kabinet bij "beschikbaar stellen" ook aan regelgeving op het gebied van de samenstelling van het aanbod in de horeca?

Arbeidsmarktparticipatie:
Het kabinet stelt in de appreciatie dat Nederland zeer veel deeltijdarbeid kent. Deelt het kabinet de mening van deze leden dat de definitie van een voltijdse werkweek een maatschappelijke keus is? In 1971 ging de voltijdse werkweek in Nederland van zes naar vijf dagen en sindsdien is het bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking ongeveer verdubbeld. Tegelijkertijd is de gemiddelde levensverwachting sterk gestegen, wat betekent dat mensen tijdens hun werkzame leven meer opzij moeten/kunnen leggen voor later, en/of langer moeten kunnen doorwerken, en is het kostwinnermodel in veel huishoudens vervangen door het model van de "voltijds" werkende man en de "deeltijds" werkende vrouw. Dat betekent dat het aantal betaalde werkuren per gezin aanzienlijk is gestegen. Hoe past in de ogen van het kabinet de standaard vijfdaagse werkweek hierbij, vanuit het economische oogpunt van de afweging tussen tijd en geld en het belang van de werk-privé balans voor de gezondheid, ook die op latere leeftijd? Is vanuit dit oogpunt een pensioenverplichte leeftijd nog optimaal, of zou het mensen vrij gelaten moeten worden om minder uren per week te werken en langer door te werken?

Het kabinet zegt in de appreciatie dat een bredere inzet van (met name) vrouwen op de arbeidsmarkt (ook) vanuit vergrijzingsoogpunt gewenst is. Tegelijkertijd is het in Nederland heel slecht toeven voor vrouwen die (willen) werken, want ons land stond ook dit jaar weer in de onderste regionen van de glazen plafond index van The Economist[4]: plaats vijfentwintig van de dertig, ver onder het OECD-gemiddelde. Daarbij spelen onder andere de lengte en voorwaarden van het zwangerschap/bevallingsverlof en van het ouderschapsverlof, en de kosten van kinderopvang een rol. Kan het kabinet hierop reflecteren, en aangeven welk effect de in de appreciatie genoemde maatregelen om de arbeidsmarktparticipatie van werkende ouders te bevorderen zullen hebben op de plek van

[2] https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2013/28/automobilist-het-snelst-op-plaats-bestemming. Op korte afstanden is de reistijd met ov ruim 2,5 keer zo lang.
[3] https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2017/08/22/beweegrichtlijnen-2017
[4] https://www.statista.com/statistics/1225115/glass-ceiling-index-environment-for-working-women-worldwide-by-country/

Nederland in deze index? In de *Global Gender Gap* van het World Economic Forum[5] is Nederland het afgelopen jaar gestegen van de 38e naar de 31e plaats. Dat is een verbetering maar geen reden tot tevredenheid. Een belangrijke reden voor de relatief ongunstige score is dat de subindex *Health and Survival* een grote kloof laat zien. Heeft het kabinet een verklaring voor deze kloof?

De leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid stellen het op prijs om voorafgaand aan verzending aan de Europese Commissie een (herziene) kabinetsappreciatie te ontvangen inclusief inzicht in de wijze waarop de vragen en opmerkingen van de leden van de commissie zijn verwerkt, bij voorkeur vóór vrijdag 16 april 2021. De leden van de commissie zien de beantwoording van de overige vragen met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken.

Hoogachtend,

Prof. dr. E.M. Sent
Voorzitter van de vaste commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

[5] http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf